promete
Aylık Dergi ● Nisan 1992 ● 6000 TL (KDV dahil)

● Yazı ●

"100 Yıl Sonra Uğrayın" – Georgi Melikyants (İbrahim Bayrakoğlu)
"Rekabetin Sanatı" – Cem Savran
"Etheromanie ve Eşcinsel Duyarlık" – Mehmet Canbaş

● Şiir ●

Salih Bolat • Şükrü Erbaş • Cezmi Koca • Cem Savran

1

100 Yıl Sonra Uğrayın!

V. Mayakovski'nin 95. Yaşına Doğru

Georgi Melikyants

"Sizi unutacaklar" şeklinde yapmacıklı acıma gösterilerinde bulunanları Mayakovski, "asıl siz bana şöyle yüz yıl sonra uğrayın" diyerek alaya alır. Onun sanatının önemi, uzun süredir Sovyet tarihinin her yeni döneminde kendini göstererek anlaşılmıştır. O kendini devrim şairi olarak tanımlıyordu. Görev düşüncesi ve toplumsal işlevi içeren bu sözcüklerin sorumluluğunu küçük burjuva kafalar anlayabilir mi ki? diye soruyordu.

Lunaçarski, "Mayakovski'nin Sanatsal Etkinliğinin 20. Yılı" sergisini gezdikten sonra, acıyla, "Bugün o, gerçekten yalnızdı gibime geliyor." dedi. Ancak tarihte böyle kişiler yalnız kalmazlar.

Mayakovski, insanları; çocuğu kadını, işçiyi, küçük mülk sahibini, askeri, muciti ve kalemşörleri seviyordu. Mutluluk perisinin herkese gülmesini şiddetle arzuluyordu. Tiksintiyle birlikte dünyayı seviyor, Sovyet Cumhuriyeti'ni insanlığın baharı sayıyordu. "Ben" ve "biz" kavramlarını daha önce hiç

işitilmemiş bir bütünlüğe oturtmayı başardı o.

Onun sanatsal yönteminin çelişikliğine ilişkin çok şey söylenir. Şiiri ve şiirinin diğer şairlere etkisinin çok anlamlılığı tartışılır. Ancak herkes şu konuda aynı görüşü paylaşır: Mayakovski'nin amacı, okuyucuyu, milyonlarda görmeyi istediği, sanatsal etkinliğe çekmekti. Onun çağdaş edebiyata etkisinin ölçütü budur. Peki edebiyat okuyucuya yaklaştıkça onun isteği ve düşüncesi gerçekleşecek mi? Toplum için toplumla birlikte olmak... İşte Mayakovski'nin bize bıraktığı şiirsel miras budur. Gerisi ayrıntılardır.

İnsana zarar veren her şeye, dünyayı kirleten, devrimi küçümseyen, her şeye karşı çıkan uzlaşmazlık, Mayakovski'de kendini insan, çocukluğunun geçtiği toprak ve devrim sevgisiyle kabul ettirir. Bürokrata, tefeciye, "Ekmek yoksa pasta yesinler"ci düşünceye karşı çıkar. Geçmişin görece başarılarından geleceği yaşama gücünü kendinde bulamayan insanın durumunu sezer. Bu sezgi gücü bizi, şairin basiretini yeniden değerlendirmeye zorlaması bakımından şaşırtıcıdır.

(...)

Mayakovski yurdumuzda ve dünyada bir çok okuyucu tarafından çok iyi tanındı. Birçok dizeleri insanların dilinden düşmez oldu. Bu dizeler günlük dile yerleşti. Ama daha da önemlisi, Mayakovski'nin, bizi, bürokrat, dalkavuk, tefeci, muhbir, röntgenci, dedikoducu ve tören hastası insanların çoğalma tehlikesine karşı uyanık tutmaya çalışmasıdır. Kitabî komünizme şöyle böyle inanıldığını bilerek, 'yeni olan'ı arayan Mayakovski, bu 'yeni olan'ı dile getirmek için renkleri (çeşitlilikleri, üslupları) esirgemiyordu. Yıkıcı eleştiriye, eleştirme hastalığına katlanamıyordu. Oysa kaba eleştirmen (Lunaçarski kastediliyor ç.n.) "Haydi hep birlikte tempo tutun" diye yandaşlarını, onu eleştirmeye çağırıyordu.

Bir çok Rus şairi çok iyi olmamakla birlikte resimler de yaptı. Puşkin'in desenlerini anımsayalım; Puşkin bu unutulmaz taslakları amatörce çizdi. Mayakovski ise profesyonel bir çizerdi. Özel eğitim almıştı. Ama ne yazık ki onun resimlerinin, karikatür ve afiş taslaklarının büyük bir bölümü kayboldu. Bununla birlikte Mayakovski'nin, dönemin Maşkov, Konçalov, Laryonov gibi önde gelen ressamlarla sık sık birlikte olduğu hepimizce bilinen bir şey. Repin, Deynek ve Lentulov gibi ünlü ressamlar onu ustaları sayarlar. Mayakovski şair ve ressamdı. İmgeleri, simgeleri dostça ve içiçe kullanmaya çalışıyordu. Sayısız afişte yüzlerce resim ve şiir dizeleri içiçedir onda. Onun bu yeteneği, 20. yüzyıl Rus edebiyatına yaptığı büyük etkinin önemi, bugün de anlaşılmayı bekliyor.

Ama onun aktörlük yeteneğini de unutmayalım. Bu yeteneği iki filmle ve onun anı türü kitaplarıyla bize ulaştı. (...) "Günce Yazarlarına Evrensel Yanıt" adlı bir de kitap yazmayı aklına koymuştu, ama başaramadı. Onun keskin zekasını, görüşlerinin ve ilgilerinin enginliğini bilmekte, kendimizin her zaman yetersiz kaldığımızı söylemek mümkündür.

Mayakovski'nin birçok şiiri "İzvestiya"nın sayılarında yayımlandı. Lenin onun birçok şiir kitabının

MERHABA!

Promete en tanınmış mitoloji kahramanlarından biri olmakla birlikte, Tevfik Fikret'in bir şiirinin adı. Bu anlamda 'aylık dergi' altbaşlığını taşısa da, şiir ağırlıklı bir dergi promete...

Dünya ve ülkemiz, kültürüyle, sanatıyla, insanî değerleri ve bütünsel olarak yaşamıyla tarihte eşi görülmedik bir erezyonu yaşıyor. Liberallerin ve sosyaldemokratların "iyi niyetli" sekilendirme çabaları bu erezyonu önlemeye yetmediği gibi, onların da bu erezyona kapılmalarını engelleyemiyor.

Promete işte bu anlamda kendi 'eliden gelen' çabayı göstermek amacıyla bu erezyona kapılmamak için kayalara, bitki köklerine sımsıkı yapışmış olanların dergisi olarak çıkıyor.

Dünyanın ekonomik, siyasal, kültürel, sanatsal deformasyonunu görerek ve bu deformasyonun çok yönlü yeni çıkışlar sağlayabileceğini/sağlayacağını, "Yeni Dünya Düzeni" denen olgunun, Can Yücelce bir tabirle, aslında "Dünyayı Düzen Yeniler" anlamına geldiğini işaret ederek, iştahla 'mürekkep yalıyor' promete...

Reklamcı şairlere, bankacı ressamlara, akademik fülütçülere rağmen ve düzenin sanatçıya dayattığı memur üniformasını onun suratına çarparak, ansiklopedilerde köşekapmaca oynayan edebiyatın 'Zeus'larına genç ve özgür yeteneklerin bir karşı duruşu olarak çıkıyor...

Bu anlamda sizleri her türden katılıma çağırıyor.

promete

---

okunmasını önermişti. Mayakovski'ye her zaman "devrimin daha ilerisine gitmek için" başvurulması gerekiyordu...

Selam Vladimir Vladimiroviç! Yaşasaydınız 19 Temmuzda 95 yaşında olacaktınız. Ama bugün bile "Dünya sesin gücüyle yükseliyor" sözünüz kulaklarımıza kadar geliyor. (...) Siz, yaşamın, şiirlerin ve yüzyılların "omurgaları" aracılığıyla bize kadar ulaştınız.

Rusça'dan kısaltarak çeviren:
İbrahim Bayrakoğlu

"100 Yıl Sonra Uğrayın"a Bir Dipnot

Sakarya Çayocağı'na elindeki "İzvestiya"yla çıkageldi İbrahim Bayrakoğlu.

Şöyle bir karıştırdığımda ilk gözüme çarpan, Mayakovski'nin boydan bir fotoğrafı ve yanındaki 'Zaydite Çerez 100 Let' başlığı oldu. "Sılgı"nın işlerinden başını kaldıramadığımdan bu yazının çevirisini kendisinin yapmasını istedim İbrahim'den. Sağolsun kırmadı beni. Bir süre sonra getirdiği çeviriyle orjinal metni aldım, ama çeşitli nedenlerle "Sılgı"de yayımlamak mümkün olmadı.

21 Ocak 1992 tarihli makalesine başlık olarak "Nâzım Hikmet Yarına Kalacak mı?" sorusunu koyan Haluk Şahin, iki dergiden aynı anda yanıt aldı (Memet Fuat - Adam Sanat, Mart 1992, Özdemir İnce - Varlık, Mart 1992).

Yazısının bir yerinde şöyle diyordu Haluk Şahin: "(...) Fransız, Almanlar Bertolt Brecht, Latin Amerikalılar ise Pablo Neruda için soruyorlar aynı soruyu. Kimbilir kuyruklarda beklemekten zamanları kalırsa, Ruslar da Şolohof ya da Ehrenburg için soracaktır aynı şeyleri... (...)"

Yandaki yazı bir anlamda bu soruyu sorabilecek aklıevvellere 19 Temmuz 1988 tarihinde verilmiş bir yanıt durumundadır. Haftasonu Nâzım'ın şiirlerini okuyan (herhalde gazete manşetlerini okuduğu gibi, 'gündelikçi' bir mantıkla) Haluk Şahin'in kendi sorusunun yanıtına 'evet' demesi bir önem taşımıyor. Nâzım şiirleriyle *"1000 Yıl Sonra Uğrayın"* yanıtını yıllarca önceden vermişti.

Cem Savran

● SALİH BOLAT

UFUKTA

dağlara bakıyorum
kavakların arasından
büyük, sessiz
depremler saklayan

kavakların arasından
dağlara bakıyorum
ufukta, bittikleri yerde
ben başlıyorum.

MAVİ KERTENKELE

rüzgârı yorumluyor
mavi bir kertenkele
uzak denizler, sınır boyları
bir bulut çöküyor tepelere

tarlaların bu tenha vakti
güneşi giyiniyor otlar
sonbahara akıyor bir dere
ah! mavi bir kertenkele.

REKABETİN SANATI

Bilinir rekabet, kapitalizmin (salt ekonomik anlamda değil – bütünsel olarak) dinamosudur ve birbiriyle yarışan, birbirine karşıt, giderek düşman en az iki rakibe dayanır.

Bu rakiplerin durumu, okyanusta batan bir gemiden denize atlayan ve ancak bir kişiyi taşıyabilecek büyüklükte bir tahta parçasına tutunmak zorunda kalan iki kazazedenin durumuna benzer. Panik halindeki bu iki kazazede bir yandan can havliyle tahta parçasına tutunmaya çabalarken bir yandan da diğerini boğmak için elinden geleni yapar. Çok değil beş yüz metre ilerdeki adanın sahiline boş bir tahta parçası vuracaktır muhtemelen..

Kapitalist sistem kendi üretim ilişkilerindeki rekabeti sanat alanına da taşımıştır. Sanatı metalaştırmış, sanatçıyı da memura (deyim Marks'ın) dönüştürmüştür. Öyle ki 'para etmeyen' sanat dallarına sırt çevirmiş (şiirin durumu budur, son zamanlarda sinemanın da durumu..) 'para eden' sanat dallarına ise dört bacağıyla sarılmıştır (resmin durumu).

Rekabete dayalı kapitalist sistemin ekonomik yapısı buhranlar (bunu günümüzde her ne kadar asgari düzeye çekebildilerse) yaşarken (Amerika'nın bugünlerde –hem de bir savaş sonrası: Bilinir savaşlar, bu sistemin kendi aort tıkanıklıklarını açmak için kullandığı reçetelerin başında gelir; sistem savaşlar sayesinde 'kara meta'sını aklar– yaşadığı budur.) onun proleterleri nasıl paylarına düşeni alıyorsa (işsizlik nedeniyle işten çıkarma, spekülatif fiyatlandırma) sanatçıları da öyle nasiplerini alır. Çünkü temel gıda maddeleri ve diğer fiziksel ihtiyaçlar (barınma, giyinme) gibi zorunlu yaşamsal 'meta'lar, her zaman olduğu gibi, bu dönemlerde de birincil sırayı tutmaktadır ve alım gücü düşen alıcılar, öncelikle sanat ve kültür ürünlerinden el çeker. Sanatçı 'meta'sına alıcı bulamadığından işsiz ve çoğu kez aç kalır. .

Kapitalist sistemin rekabet sanatı 'harika çocuklar' ve 'fan'('harika çocuklar'ın hastalık derecede tutkunları) alımlayıcılar(alıcılar) ister. Çünkü tekelleşme isteği sanat alanında da vardır ve bu yüzden 'harika çocuklar', her zaman, 'yepyeni' bir 'imaj'la 'yaratılır' ve pazar pastasının en büyük dilimi yutulmak istenir. 'Fan alımlayıcıları olan sanatçılar da dikkatleri üzerlerine çekerler ve giderek tüm bir toplumu bazen de tüm dünyayı peşlerine takmaya başlarlar. Elvisler M. Monreolar, Küçük Emrahlar, vb. Edebiyat ve yazın alanında da vardır böyleleri: Latife tekinler, Duygu Asenalar Orhan Pamuklar... (Orhan Pamuk ve 'Kara Kitap'a

değinmeden geçemeyeceğim: H. Şahin aceleci gazeteci mantığıyla "Postmodern" ilân ediverdi 'Kara Kitap'ı. Oysa 'Kara Kitap' yazarının postu deldirdiği kitaptır. Delen belli..)

Rekabetin sanatı alabildiğine pragmatik ve pragmatikliğiyle de alabildiğine 'el yordamı' sanatıdır. Arz–talep ilişkisini ölçmek için 'sanat yatırımcıları' neredeyse DİE'lere (Devlet İstatistik Enstitüsü) başvurmak durumundadırlar. "Pazarda ne var, pazar ne bekliyor?" soruları onların en önemsedikleri sorulardır ve 'pazar'ın koşulları uygun değilse işten ya vazgeçerler ya da yoğun reklam kampanyalarına girişirler.

Sanatta pragmatizm sanatı 'kiç'liğe (yaygın beğeniye) ve dolayısıyla da yüzeyselliğe (yaygın beğeni derinlikten yoksundur) götürecektir ki, sanat için bu, ölümün başka bir adıdır.

Kapitalist üretim ilişkilerinin yansımasından başka bir şey olmayan rekabetin sanatı bir moda ve 'can havli' sanatıdır. 'Can havli' sanatıdır çünkü rekabetin iç dinamiği aciliyeti zorunlu kılar ve bunun adı 'pazara mal yetiştirmek'ten başka bir şey değildir. Moda sanatıdır çünkü kâr esas alınmıştır ve ne kadar kısa sürede ne kadar çok kazanıldığı/kazanılacağı esasına dayanır. Elden gelse on beş dakikada bir kostüm değiştirtilecektir sanat yapıtlarına...

Bilinir 'en iyiyi' 'en ucuza' 'en çok' üreten ayakta kalır ve bunda 'pratik yarar' (kullanabilme, tüketebilme kolaylığı – ki bu kolaylık arttıkça sanatın ateşi yükselir) ölçüttür. 'En iyi' yaygın beğeniye göre biçimlendiğinden onun 'en iyisidir' ve yine tekrarlarsak yüzeysel olan bu yaygın beğeni, pratik coşum (acı, aşk, intikam, korku) ister. 'En ucuz' ise yaygın beğeni elemanlarının alım ve tüketebilme 'lüksü'ne uygunluğun bir zorunlu sonucudur (bu anlamda görsel, işitsel ürünler –yapıt demeye dili varmıyor insanın– daha revaçtadır). 'En çok sözünü atlayıp haksızlık etmeyelim: Rambo I – II – III... Agatha Cristie'nin birbirinin gölgesi onlarca romanı vb... Rekabetin sanatı sürümden de kazanmak ister..

Rekabetin sanatında rekabet, asıl anlamda, sanatın değil, onun 'meta'sının alım satımın gelişiminde rol oynar. Çünkü gerçekte, sanatsal gelişim, yaşamsal gelişimle doğru orantılı ve onunla sınırlıdır. Can havli ve el yordamının ürünü olan ve meta durumunda bırakılan, sanatçısı memurlaşan sanat, durup dinlenmeden, kendini sorgulamaya fırsat bulamadan ambalaj değiştirmek zorundadır. Bundan başkasını da yapamaz.

Kapitalist iktidarın allığı durumundaki rekabetin sanatı sanatçıları da kendi yanağına renk katan unsurlar durumuna sokmak için, görünmez bir elle, tüm koşulları kendine göre kotarır. Kendi cazibesine renk katmayanları, doğası gereği dışlar, onların küsmesine (sanatı bırakma, intihar vb.) yol açar.

İşte tam da bu noktada 'gerçek'sanatçının aynı zamanda eylemci bir sanatçı olduğu hatırlanmalı ve rekabetin sanatına karşı 'özgür' sanatçı iradesiyle karşı çıkılmalıdır..

Cem Savran

● **ŞÜKRÜ ERBAŞ**

ADAM HAVUZA GİRİYOR

Kadın göğüslerini gömmüş sulara
Kalçaları havuzda halkalar çiziyor
Bir lale derinliği vermiş ağzına
Adama ateşten oklar atıyor.

Adam mağrur mu mağrur
Başında bulutlardan bir mavi hale
Elindeki bardağa gözlerini eklemiş
Kadının üzerine döküyor.

Havuz taşacak birazdan
Tenin çıplak rüzgârıyla sarhoş
Yeni bir gök buldu bulut kendine
Adam havuza giriyor..

YALNIZCA ÇOCUK

Anne taş merdivenlere düşmüş bir akşam alacası
Pencere demirlerine dizdiği biberleri topluyor.
İstasyon şefi Ramazan, bozkırın tek üniforması
Dilinde rayların sesinden bir kırık ıslık
İçindeki kuyulara taşlar atıyor..
Tutmuş güneşi saçlarından, elleri mut, gözleri nar
İçlerinde yalnızca çocuk dağlara bakıyor..

Bugün de geçti yalnızlıklar bırakarak
Bu sürekli güz resminden Anadolu katarı..

● CEZMİ KOCA

SAKLI AŞK

Ben sürekli yalnızken ağlıyorum.
Gecenin gazabından geriye kalan
ayrıksı melankoli
sevincim tek başına; hüznüm acım
ve sevdam
bir umarsız yürek
kederli ve suskun
çünkü, dilsiz kimsesiz. Salt seni
görmelerim bende olan
inkârın ötesi: yeniden varoluş
ve vedanın bozgunu: ölümün sesi;
oysa sen romanımın değil benim başkişimsin...

Ben sürekli yalnızken korkuyorum.
Bir şeyler olsun istedim
sende bana dair;
sonsuzluğa sarınmış
kalbinin derinliğinde.
Uyumsuzluk ezgileri çalardın
başın öne eğik
gözlerini görmezdim gözlerinde yok olurdum
ellerin soğuk ve gizemli.
Bir kez bile gitmedim sevgilim
ama, gidenler hep biraz götürür
görmelisin, iyice azaldım;
akşam laciverdi çizgilerle
resmini çiziyor boşluğa
fırçanın sesi dipsiz karanlığı deliyor.
Bu şiir bitene dek beni terketme,
çünkü, bilmiyorum
aşk nerede başlıyor ölüm nerede bitiyor.

BİR BAŞKA ZAMANA DAİR ŞİİR

Senden öncekiler gibi
sevgimden habersizsin
ve bana aşksız
gidecek(mi)sin...
Ah! Yalnızlıklarla sevişebilsen ve
döllenebilsen
yokluktur rahmindeki
benimsin hissedebilsen.

Ben altıncı atlıyım,
– sen: sevgilim: yarattığım hiç –
melon şapkalı İngiliz beşinci atlı,
bastonuyla tutsak Calvero'yu kurtarmaya gidiyor.
Ben altıncı atlı: Oleg Popov: gülemeyen insan.
Kırılan sesler zamanla kaplı masamın üzerinde
can çekişiyor,
aşk ve farklılık çoktan öldürüldü
– İngiliz ile yastayız –
(Medya: – Katillerin sığınma istemi kabul edildi.)
beşinci atlı ile mahşeri yok edeceğiz.
Sevmiyorum artık hiçbir balerinayı
ve seni de...

Almanlardan nefret etmek
İnsanlık görevi(mi)dir.
(Kokuşmuş hümanizma bir yana ve
katledilen enternasyonalizm.
Ümmetçilikle kol kola
beşeriyete felaket:
milliyetçilik.
Lahey Adalet Divanı .....istan'ın
müstakiliyet talebini tasdiklemiştir

ve dahi kurye iblağ etmiştir evrakı; katib-i umumiye.
İttihad-ı Milletler de kabul buyurursa
"İktidarsız" .....istan'ın istiklâlini
dünya pek ihtiyacı olan bilmem kaçıncı
devletine kavuşacak ve
yaşasın Çerkezler dahi Hırvatlar)
Ey sevgili! (belki) sen (de) "düşman ırksın Almanlar gibi"
içindeki gizilgüç: ev kadını; sana egemen
usun tutsak, sen çabasız, kavgasız,
sevgimi yadsırken haykırıyor(mu)sun:
(Medya sesleniyor: – Hitler yaşıyor
ve bir konuşma yapıyor coşkun kalabalığa
Telaviv'de bir meydanda:)
Asabiyett-i kavmiye!

Galile Zeus'un evini güneşe taşıdı dünyadan,
şovalyeler –ki gerçek aşıklar-
makinanın gazabından kurtaramadılar
ne onu, ne sevgiyi.
Soytarı: kılık değiştirmiş şovalye,
sahne de oyun da yanılsamamız,
(Dostoyevski ve Bunuel güneş oldular)
gülen ağız insanlığa
kendine ağlayan göz
ve çocuk hep çocuk
tiyatro hâlâ tiyatrodur.
(Medyadan bir sanatsal haber:
Stanislavski en iyi olasılıkla Merkür olabilmekte
ve yörüngesindeki tapınması devam edecek.)

Yine sana sözlerim.
Neden ölmek gerektiğini sor tanrına,
bir başına yüklen acılarını; varoluşunun
ve doğurganlığının sancılarıyla kıvran,

çıkar rahmindeki dölü: yokluğu, can ver

usunun derininde gördüğüm
ayrılaşma ereğiyle dolu memelerin,
emzir
ve büyüt, güçlü kıl ve ben
sana aşkımla sonsuzluk uçurumuna atlayayım.
Ey sevgili!
Beni ve sevdamı anla
ulusaldan, sıradandan
ve eşitsizlikten uzak şarkılar söyle.
Seni kendimde yaşatmak
sende yaşamak...
Balerinayı ve seni sevmek istiyorum.

UYUMSUZ

Gecenin sırrını tutabilsek seninle ve
önümüzde diz çökmüş tanrının yakarışları
sessizliği bozmasa.
Anlamsızın anlamı Gordion düğümü
karşımızda,
kılıç hiç yaratılmamış olsa
ne mesih ne musa.
Zamanı ikiye böl ortadan
çıkart kış ile güzü romanlardan.
Aşkın balosunda yalnızca ikimiz varız
sevişelim anın yatağında. Dirilmelerimiz
sevgiye ve sevgimiz
boyuneğmemeye gebe.
Varoluşunun gıdası inkârın
ölümsüzlük seni sarsın
sen de beni sar.

ETHEROMANIE VE EŞCİNSEL DUYARLIK

'Etheromanie', küçük İskender'in Adam Sanat'ta yayımlanan bir şiiri (Şubat 1992).

Ayna dönerken içine bakamam dizesiyle başlıyor şiir; bir kendinden geçmişlik bir sarhoşluk durumu söz konusu.. ve devam ediyor: *kanepede uyuyor çıplak delikanlı/aşk memnun..* Çıplak (niçin) delikanlı (niçin delikanlı) uyuyor. Böylece henüz ikinci dizede başladığını hissettiriyor eşcinsellik durumu. (Elbette ki, bir kanıt bulma veya yargılama düşüncesi olmayan bu öznel bakışın algılama gücü şiirin bütününden yola çıktığı için bu saptamayı yapabiliyor. Okur, tüm yazıyı okuyunca, bu ilk cümlede geçen eşcinselik saptaması konusunda yazarla aynı fikri paylaşacaktır.) *aşk memnun* dizesi şairin kendini sakınması (eşcinselliğini sakınması) biçiminde ortaya çıkıyor. 'Aşk - ı Memnu' (Yasak Aşk) ünlü bir romanımızın adı olmaktan öte 'yasak ilişki'nin (eşcinsel ilişkinin), şair için doygunlaştırıcı bir durum olmasının ifadesine dönüşüyor: *aşk memnun...*

Şiir sürüyor: *Cuk Paşanın fermanına sarılmış/ütüler arasında yatıyorum, buruşmuşum.* 'Cuk Paşa' argo bir kullanım da olsa bir otorite ve erkeklik çağrışımına alabildiğine açıktır.

El peşrev, ölü gözleri ve şehvet,/zamanın arifesinde bir çift siyah deri eldiven. Henüz giyilmemiş (zamanın arifesi) bir çift eldiven: parmaklar içine gömüldüğünde zamanın arifesi bitecektir ve başlayacaktır 'sevişme'. Eşcinsellik durumunun çağrışımsal bir ifadesi olan bu şiir, bir yandan eşcinselliğin aykırı durumunu önümüze serme gayretindeyken, bir yandan da otosansürle karşılaşıyor gibidir, doğal olarak. Doğal olarak, çünkü eşcinselliğin aykırılığı fikri şairi de etkisi altına almıştır. Haksızlık etmeyelim, belki de onun sanatsal bakış açısı 'antisloganist' bir yapıdadır!

Kapı aralığı bir sevgilim var/dudakları intihar fragmanı/gözleri: filmin devamı/türkçenin ilk büyük yalnızlığı bu. Yine Adam Sanat'ta yayımlanan bir şiirinde "türkçe bence sözlük" imini kullanmıştı. İşte o imdeki aykırılık burada bir büyük yalnızlığa dönüşüyor. Kapı aralığı (girilen veya çıkılan), dudakları intihar fragmanı bir sevgili (ölüm-doyum-uzlaşma çağrışımı), gözleri bir filmin devamı bir sevgili (sürdürüm).

Ayrı bir dize: *komşu bahçede öldürülüyorum...* Farklı şiirlerde çok farklı çağrışımlara yol açabilecek bu dize, bu şiirde pasif cinsel ilişkinin bir yansıması olabilir mi? Erkeklik organı tüfeğe-topa benzetilir ve argodaki üç harflik kul-

lanımı aynı zamanda silah isimlerinden kaynaklanan bir sözcüktür.

Yangın uyandırıyor benissesimden/akışta sürekli yönelenen bir renk, rakı içmeye ve sevişmeye gidilen/o kenar ev, bahçıvanın beni seyrettiği... diye sürdürüyor şair. Eşcinsellikteki zorlama, hoyratlık (yangın), kan (yenilenen renk), alem yapılan yer ve beğenilme isteği (bu istekte beğenenin bahçıvan olması hoyratlıkla inceliğin bir buluşmasıdır sanki – bilinir bahçıvan hem güllere bakar hem de onları budar!) vardır bu dizelerde. Eşcinsel duyarlık yüzyıllardır süren gül – bülbül efsanesini gül – bahçıvan efsanesine çevirmiştir İskender'in dizeleriyle...

Altta bir üçlük: Boynumdaki mor atkımı örtüyorum/delikanlının ateş kasıklarına, bir denizatı/çıkmak istiyor aralayıp gözkapaklarını. Şairin intihardan dönüşü, ('yaşamdan haz alabilme durumu'nun farkına varış) mor atkıyı (yağlı urgan çağrışımı, mor – ölümün rengidir) delikanlının ateş kasıklarını örtmesiyle sağlanıyor. Ateş kasık bir ilişki sonrası durumu olduğuna göre, denizatı da ola ki spermdir.

Örümcek Kadının Öpücüğü filmini şair izlemiş olsa gerektir, şöyle diyor, *Mazgala yuvarlanmış bakışlarda ara/anı hapisanesinin gaddar gardiyanını.* Yaşamın tortusu olan anı, şairi bunalttığından olsa gerek altta, *bir jilete ömrümü anlatıyorum* diyor şair.

kız bir memesini yatağın altına düşürmüş/öbür memesi apartman boşluğunda,/dışarsı?/dışarsı sahte bir dua sarhoşluğunda. Şiirin bütününden yola çıkınca yine eşcinsel duyarlık kendini dayatıyor bu dizelerde. Bir eşcinsel için çok doğal olan imgelem (kızın memelerini oraya buraya düşürmesi) eşcinsel olmayanlar için ilginç bir çağrışıma dönüşüyor. *Dışarsı?* diye soruyor şair, evet dışarsı erkek ve kadındır, erkek ve kadın ilişkisi... ki, onlar şaire göre "sahte bir dua sarhoşluğunda"!

Snop ve kedi, kalorifer dairesinde/gizli cehennem sarıyorlar ve bir alt dize yeşil horoz geceyarası öter. Kalorifer dairesi alemleri mi?! "Kuş uçar" ya yeşil horoz niçin ötmesin geceyarısı (geceyarısı yine dikkate değer; gizlilik ve sakınma anlamında).

Künyemi ve seksimi ders diye okutuyorlar,/otomobilimin arkası yarın ve dışkı kırıntıları... Tıbbiyede eşcinsel ilişki üzerine bir ders notu, belki de bir kitap bile vardır. Şair sabık bir tıbbiyeli olarak bunu daha iyi bilir. Otomobili şairin vücudunu imliyorsa, dışkı kırıntıları eşcinsel ilişki sonrasının bir durumu olmak durumundadır. "Yarın" sözcüğü şairin şu anda yarının ötesini yaşadığını ifade etme isteğinin yansımasıdır. (Magazin literatüründe, erkek ve kadın cinsinin giderek birbirine yaklaştıkları ve insanlığın eşcinsel bir yapıya büründüğü

'tezi' vardır).

Bir lise tuvaletinde, camda, korkma!/buğuya yazdığın son destan/ yürüyemeyeceğin caddede kaldırıma çıkman fayda etmez. dizelerinde şair sanki ilk deneyiminden söz ediyor "Kaldırıma çıkma"nın "kaldırmaya yeltenme" anlamı da olsa gerektir.

Bir alt dizede *Pazar günleri sokakta sevişelim* diyor şair, yine bir ıssılık arayışı, ayıplanmaktan yadırganmaktan ve belki de ölüm tehlikesine içerlenerek.

raconumu bozarak doğuyor gün ve/ve gün raconumu ortadan çizerek, ***dlyrk*** *bir dark side of the moon/ayışığı ayığı bir yılgının sanrıları/bir sebeplenişle, ilelebet saks eşliğinde,* diyor şair. Şairin raconunu(eşcinsel görüntüsünü) bozuyor gün, dlyrk (*l* ve *y* harfi dışında, diğer harf aralarına *a* harfi serpiştirilince ortaya çıkıyor büyülü sözcüğü şairin) bir dark side of the moon (-ayın karanlık yüzü, çıplak gözle veya teleskopla görülmeyen arka yüzü- yani giz) ve bu gizin ışığından çekilen ızdırap, sonsuza dek saks(bir kadın çorabı markası ve seks sözcüğü çağrışımı) eşliğinde. Eşcinsellik yansımalarıdır bu dizeler ve şair kimliğini koruma çabasıyla haykırır bir alt dizede: *kes sakallarını!*

Bazı sözcüklerin tozunu alma sırası geldi/sırtının demiryolu omurgana deydirdiğim makas/senin denizfenerinde yakıldım ben/özür dilerim. Sevgili"nin omurgasına değdirilen makasın (penisin) denizfenerinde (parıltısında) yakılmıştır (boşalmış, sönmüştür) şair. Adına de denir bilmem ama şairin her iki partnerliği de üstlendiği sanısı çıkıyor bu dizelerle birlikte..

tamamı siyah! timsah siyah! diyor şair bir alt dizede. Bu da "cinsel bütünleşme"nin ve aykırılığın (siyah) ifadesidir. Şiir artık bitmek durumundadır, şair yineler: *ayna dönerken içine bakamam* ve şiirine, *ve asansörün çelik halatlarını kesiyor/annem* diyerek noktayı koyar, annesinin, şaire karşı duyduğu utancı dile getirerek.

Bu şiire böylesi bir bakış başta da söylediğim gibi alabildiğine öznel bir bakıştır. "Şiir yazılıp bittikten sonra, şairini bile, karşısına sıradan bir okur olarak alır." İşte bu cümleden olmak üzere dünyada beş milyar insan varsa ben sadece bu beş milyarda birin bakış açısını temsil ediyorum ve yazar ve okurların dikkatini edebiyatımızda sıklıkla rastlanan "eşcinsel duyarlık" ve "eşcinsellik durumunun edebiyata/sanata yansımaları"a çekmek istiyorum. Bu yazının ana amacı da, bu bereketli ama işlenmemiş konuya bir davettir.

Mehmet Canbaş

● CEM SAVRAN

ÜTOPYA

Sınıflar, paydos!

AŞK BOZUMU

Senin eteklerin tipiydi
Ve kırıktı benim kibritim

Er bir akşamda
Kolları boynumuzdan çözülüp giden
Solgun bir güneşti aşkımız
Düşe kalka karlara...
Günyüzlüm kaathelvam
Boynun kuğu boynu gibi yükselirdi göğsümden
Ovadan yükselen buğu gibi
Yüzün anıların şeridinde silindi
Kimbilir şimdi hangi maskeye gülüyorsun
Gülüşün, o narin kısrak değişti mi?

Mutluluk sırtını kaşıdı uzun uzun
Ve geldiği gibi tembelce gitti
İçindeydim. Dışındaydım. Ten bitmişti.
Birbirine düğümlenmiş iki mendildi
Ruhları aşkımızın
Uçtu gitti.

Senin eteklerin tipi tipiydi
Ve kırıktı benim kibritim.

● İKİ SORU ●

Kadın,
"göz,
göğüs,
göbek,
göt" müdür?

"Kadın vücudu faşisttir!"
diyen şair
Fransız direnişçisi midir?

promete Aylık Dergi **Adres:** Meşrutiyet Cad. 10/44 ● **Sahibi:** Metin Turan
● **Yazı İşleri Müdürü:** Celal İnal ● **Genel Yayın Yönetmeni:** Cem Savran ● **Yazışma:** P. K. 119
Yenişehir/Ankara ● **Fiyatı:** 6000 TL ● **Abone:** 50.000 (Yıllık)
Emlak Bankası Meşrutiyet Şubesi Cem Savran adına 1500 numaralı hesaba
(Dekont fotokopisini yazışma adresimize postalayınız.)